REPUBLIKA SLOVENIJA
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 080 81 80
E: gp@zagovornik-rs.si

Zadeva: 0700-52/2020/11
Datum: 20. 9. 2021

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju: Zagovornik) na podlagi 21. člena v povezavi s 37. členom Zakona o varstvu pred diskriminacijo (Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg, v nadaljevanju: ZVarD) in na podlagi prvega odstavka 207. člena Zakona o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13 in 175/20 – ZIUOPDVE, v nadaljevanju: ZUP) v postopku začetem po uradni dolžnosti v zadevi ugotovitve obstoja diskriminacije po ZVarD zoper izdajatelja tiskanega medija, izdaja naslednjo

ODLOČBO

1. Ugotovi se, da je izdajatelj tiskanega medija, s tem ko je v tiskani izdaji *Demokracije* dne 3. 12. 2020 objavil prispevek avtorja z naslovom *Presežki 5*, ki posega v pravno varovan položaj oseb zaradi njihovih osebnih okoliščin rase ali etničnega porekla ter vere ali prepričanja, kršil prepoved diskriminacije in **izpolnil znake pozivanja k diskriminaciji po drugem odstavku 10. člena ZVarD**.
2. Stroški v tem postopku niso nastali.

OBRAZLOŽITEV

I. Vsebina predloga za obravnavo diskriminacije

Zagovornik je dne 6. 12. 2020 prejel Predlog za obravnavo diskriminacije v zvezi z medijsko objavo avtorja z naslovom *Presežki 5*, ki je izšla v tiskani izdaji revije *Demokracija* dne 3. 12. 2020. Predlagatelj navaja, da iz objave izhaja očitno pozivanje k rasni nestrpnosti, sovraštvu in nasilju. Po predlagateljevi oceni gre za prispevek, ki poleg pozivanja k diskriminaciji na podlagi rase vsebuje tudi vse elemente kaznivega dejanja javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti po 297. členu KZ-1. Predlagatelj je predlogu za obravnavo priložil fotografijo objave, ki se glasi:

> »Priseljenci drugih ras denimo imajo v sebi precej več radija in dovolj je ustvariti mikroorganizem, ki ne prenaša dobro radija in imate bolezen, ki napada le priseljence. Zgodilo se bo torej, da bodo migranti nepojasnjeno zbolevali in umirali, saj bo Bog ustvaril tak mikroorganizem, ki ne bo prenašal njihove DNK. Mogoče je torej ustvariti tak virus, zaradi katerega zbolevajo le določeni ljudje, rase, skupine ljudi določenih lastnosti. Ciljna eliminacija skratka. Tako kot se ljudje ciljano spravijo na določene vrste

naravnih škodljivcev, plesni, plevelov itd., se lahko Bog spravi na določeno vrsto škodljivih ljudi.
Ker se bela rasa ne more obraniti pred navalom nekaterih ras, bo Bog ustvaril virus, ki bo najnaprednejšo raso rešil pred uničenjem. Je Bog torej rasist? Ravno toliko kot ljudje, ki iztrebljajo določene, njim škodljive živalske in rastlinske vrste. Ne gre za rasizem. Gre za očiščenje. Odstranitev plevela. Če hočete dober pridelek, je to nujno. Da ne bo pomote, tudi velik del bele rase bo iztrebljen, saj v končni fazi tu ne gre za ljudi, pač pa za duhovno napredne duše, in kot že rečeno, ostane okoli 350 milijonov ljudi za zlato dobo in dobre duše vseh ras bodo med njimi. Velika večina pa, logično, le izhaja iz bele rase, saj je bilo tej rasi dano krščanstvo in s tem možnost duhovnega napredka. Tudi Jezus je bil bel. Z razlogom. Ni bil črn, niti rumen. …«

II. Postopek pred Zagovornikom

ZVarD določa varstvo vsakega posameznika in posameznice pred diskriminacijo, pa tudi skupine oseb, ter varstvo pravne osebe, če se okoliščine, ki bi lahko bile podlaga za diskriminacijo, lahko nanašajo tudi na te osebe.

Zagovornik je najprej presojal, ali so podani pogoji za izvedbo postopka pri Zagovorniku v primeru diskriminacije. Postopek ugotavljanja diskriminacije se lahko skladno s 33. členom ZVarD prične na podlagi predloga diskriminirane osebe ali pa na podlagi 34. člena ZVarD po uradni dolžnosti. Zagovornik lahko začne obravnavo diskriminacije po uradni dolžnosti, če je o obstoju diskriminacije seznanjen na podlagi anonimnega predloga, predloga tretje osebe ali na drug način. Zagovornik je predlog za obravnavo prejel s strani tretje osebe, ki je Zagovornik ne šteje za žrtev diskriminacije. Zagovornik pa je ocenil, da je primer pomemben za varstvo pred diskriminacijo zaradi rase ali etničnega porekla ter vere ali prepričanja, zato je skladno s 34. členom ZVarD po uradni dolžnosti uvedel postopek ugotavljanja diskriminacije.

Skladno z drugim odstavkom 34. člena ZVarD Zagovornik za obravnavo po uradni dolžnosti pridobi soglasje diskriminirane osebe, razen če diskriminirane osebe ni mogoče določiti ali je diskriminirana (večja) skupina oseb ali gre za primer, ki je splošno pomemben za varstvo pred diskriminacijo, kar Zagovornik oceni za vsak primer posebej. Za obravnavo po uradni dolžnosti Zagovornik v konkretni zadevi ni pridobival soglasja diskriminiranih oseb, saj gre za večjo skupino oseb, prav tako je Zagovornik primer ocenil kot splošno pomemben za varstvo pred diskriminacijo.

Postopek pri Zagovorniku v primeru diskriminacije, ki je urejen v 5. poglavju ZVarD in v katerem se subsidiarno uporabljajo določbe ZUP, se zaključi z ugotovitvijo o obstoju oziroma neobstoju diskriminacije (upravna ugotovitvena odločba). Skladno z navedenim je Zagovornik v predmetni zadevi ugotavljal obstoj diskriminacije in izdal ugotovitveno odločbo, kot izhaja iz 1. točke izreka te odločbe.

Izdajatelj tiskanega medija *Demokracija* je družba, ki ima v tem postopku položaj kršitelja.

Zagovornik je poleg predloga za obravnavo preučil še nekatere javno dostopne odzive odgovorne osebe medija *Demokracija* v zvezi z medijsko objavo *Presežki 5*.

Kot izhaja s spletnih strani MMC,[1] po poročanju medijev direktor in odgovorni urednik meni, da so ogorčeni odzivi v javnosti neupravičeni, saj »*kdor redno bere revijo Demokracija, ve, da je na strani šest v rubriki 7edem vedno satiričen zapis avtorja ….*« … »*Podobno kot je na strani devet vedno glosa …. Je že peto nadaljevanje, prvo je izšlo 5. novembra*«.

[1] https://www.rtvslo.si/slovenija/glosa-v-demokraciji-sprozila-prvo-ovadbo-kako-se-bo-odzvalo-tozilstvo/544862

Medtem ko avtor članka objave javno ni komentiral ali interpretiral, je direktor in odgovorni urednik tednika *Demokracija* 7. 12. 2020 za *Dnevnik* dejal, da gre za periodičen »satiričen zapis«, okoliščine medijske objave pa je primerjal z novinarskim žanrom glosa.[2]

Dne 8. 12. 2020 je direktor in odgovorni urednik tednika *Demokracija* v besedilu *Jaz, rasist 3.0* na spletnem mestu *Nova24TV* ponovil, da gre za »satirično rubriko, za katero piše naš sodelavec« in da so se tisti, ki v »petem nadaljevanju« prepoznavajo rasizem, »zapičili v zadnje, ne da bi prebrali vseh«.[3]

Za razjasnitev okoliščin v zvezi s predstavljenim primerom se je Zagovornik na podlagi 37. člena ZVarD obrnil na strokovnjaka s področja medijev in avtorja številnih znanstvenih člankov ter izrednega profesorja Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani dr. Igorja Vobiča (št. raziskovalca v sistemu SICRIS 29384, št. točk iz objav 769,02 v zadnjih petih letih, število citatov v sistemu Scopus: 102 v zadnjih desetih letih). Zaprosil ga je za strokovno mnenje s področja medijskih študij v zvezi z definicijo in elementi oziroma značilnostmi novinarskih zvrsti glose in satire oz. satiričnih zapisov ter za strokovno oceno, v katero novinarsko zvrst spada medijska objava *Presežki 5*. Za strokovno mnenje je Zagovornik zaprosil z namenom vsebinske in faktične razjasnitve stanja zadeve. Izrednemu profesorju dr. Vobiču je posredoval medijsko objavo *Presežki 5* ter preostalih 46 prispevkov, ki jih je avtor objavil v *Demokraciji* v obdobju od 2. 1. 2020 do 10. 12. 2020.

Na podlagi predloga za obravnavo, javno dostopnih stališč direktorja izdajatelja tiskanega medija in odgovornega urednika tednika *Demokracija*, medijskih objav avtorja objavljenih v *Demokraciji* ter strokovnega mnenja izrednega profesorja dr. Igorja Vobiča je Zagovornik kršitelju posredoval dotedanje ugotovitve v seznanitev in izjasnitev (dokument št. 0700-52/2020/8 z dne 30. 3. 2021). Hkrati ga je obvestil, da se lahko skladno s 146. členom ZUP v povezavi z 9. členom ZUP o posredovanih ugotovitvah ter vseh dejstvih in okoliščinah, ki so pomembne za sprejem odločitve, pisno izreče ter mu za to postavil rok 15 dni od prejema dopisa.

Zagovornik je kršitelja seznanil s svojimi dotedanjimi ugotovitvami ter s tem, da meni, da je z objavo prišlo do kršitve prepovedi diskriminacije iz 10. člena ZVarD, zato se nagiba k izdaji odločbe, s katero bi bila diskriminacija ugotovljena. Zagovornik je v postopku uporabil pravilo obrnjenega dokaznega predloga. Skladno s 40. členom ZVarD se pravilo obrnjenega dokaznega bremena uporablja v vseh postopkih obravnave diskriminacije (ne samo v postopku pred Zagovornikom), razen v kazenskem postopku. V tem konkretnem postopku pred Zagovornikom je predlog za obravnavo s strani tretje osebe izkazal dovolj dejstev in dokazov, da je izpolnil svoje trditveno breme ter pokazal, da bi v zadevi lahko šlo za diskriminacijo. Tedaj se je dokazno breme prevalilo na domnevnega kršitelja, ki je imel možnost dokazati, da ni diskriminiral.

III. Odziv kršitelja na preliminarne ugotovitve Zagovornika

Kršitelj se je v roku odzval (odgovor z dne 8. 4. 2021, dokument št. 0700-52/2020/10) ter v uvodu navedel:

1. »Ker sami priznavate, da ste predlog za obravnavo prejeli od tretje osebe, ki ni žrtev, ste se odločili, da uvedete postopek po uradni dolžnosti.
2. Sklicujete se na mnenje dr. Igorja Vobiča, izrednega profesorja Fakultete za družbene vede v Ljubljani, ki ugotavlja, da glosa avtorja ni glosa ali satira. Povzemate tudi njegovo mnenje, da je Demokracija »desno (konservativno) usmerjen« tednik, prav tako povzemate tudi njegov zapis o tem, da je Društvo novinarjev Slovenije (DNS) prek

[2] Lebinger, Anže. 2020. V Demokraciji o belem Jezusu in božjem virusu, bi bo obvaroval belo raso – kazensko ovadena columnist in odgovorni urednik revije. *Dnevnik.si*, 7. 12. https://www.dnevnik.si/1042944893
[3] Biščak, Jože. 2020. Jaz, rasist 3.0. Nova24TV.si, 8. 12. https://nova24tv.si/kolumna/jaz-rasist-3-0/

Novinarskega častnega razsodišča (NČR) še ugotovilo kršitve Kodeksa novinarjev Slovenije.
3. Menite, da tekst poziva k diskriminaciji, pri tem uporabljate pravilo obrnjenega dokaznega predloga.
4. Sklicujete se na primer zlorabe pravic iz 17. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP), češ da glosa, ki je predmet tega postopka, ne uživa varstva po 10. členu EKČP.«

V nadaljevanju je odgovorni urednik revije *Demokracija* podal pogled na ugotovitve Zagovornika, kot sledi:

1. »Iz sodb Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) je jasno, da je bila objava v reviji Demokracija v okvirih svobode izražanja, ki jo varuje 10. člen EKČP.
2. Iz prakse ESČP je tudi očitno, da si napačno razlagate 17. člen EKČP, ki ni uporaben pri primerih, kot je ta. Pri tem je nepomembno, kako Vi ali kdo drug definira gloso ali satiro. Poudariti je treba, da je domnevno inkriminirani zapis iztrgan iz konteksta.
3. Da gre za satiričen zapis oziroma za gloso, je v reviji tudi jasno označeno. Če se Vi sklicujete na mnenje dr. Igorja Vobiča, Vam jaz v prilogi podam mnenje V. V., dolgoletnega urednika, novinarja in nekdanjega direktorja Radia Slovenija, zagotovo pa najbolj plodnega glosista in satirika v poosamosvojitveni Sloveniji, ki gloso (ali satiro) živi in jo doživlja kot pisec več kot 20 tisoč novinarskih besedil (v skoraj polstoletni karieri). Hočem reči, da glose (ali satire) ne pozna le iz teorije, ampak iz prakse ter ima tudi izkušnje z različnimi odzivi javnosti in bralstva. V. pravi, da je tekst avtorja glosa (glej Prilogo).
4. Sklicevanje dr. Igorja Vobiča na NČR je popolnoma brezpredmetno, ker od sredine 90. let nisem član DNS, zato kot nečlan ne poznam njihovega etičnega kodeksa. To sem že večkrat javno poudaril, a vedno znova prihaja do zlorabe mojega imena in ugleda.
5. Za konec še to. Popolnoma nesprejemljivo je, da se sklicujete na dr. Igorja Vobiča, saj je iz tega, kar je zapisano v Vašem dopisu, jasno razvidno, da je ideološko pristranski. Jasno namreč zapiše, da je treba pri ugotavljanju, ali gre za satiro ali ne, upoštevati, da se revija Demokracija opredeljuje kot »desni« oziroma »konservativen« medij, ki jasno nasprotuje ilegalnim migrantom. Konservativizem, ki očitno ni svetovni nazor dr. Igorja Vobiča (s čimer, to naj jasno zapišem, ni nič narobe, saj si vsakdo svoj nazor svobodno izbere sam), je zanj očitno tisti, ki je avtomatično in brezpogojno diskriminatoren in že samo to dejstvo (ta kontekst) pomeni, da »branja v Presežkih 5 ni mogoče prepoznati kot prepleta mehanizmov pretiravanja, ironije in posnemanja, ki so sicer značilni za satiro«. Ker je bila torej glosa objavljena v konservativnem tedniku, ki jasno nasprotuje ilegalnim migracijam in drugim novodobnim agendam (in to tudi javno in transparentno povemo), ni glosa (ali satira). Sklicevanje na človeka, za katerega je konservativizem (ki je povsem legitimen svetovni nazor ali ideologija) avtomatično nekaj slabega, je nevredno instituta Zagovornika načela enakosti RS, saj diskriminira konservativizem kot svetovni nazor. To potrjuje tudi Vaš zapis v predzadnjem odstavku, kjer je zapisano, da se Zagovornik načela enakosti RS »nagiba k izdaji odločbe, s katero bi bila diskriminacija ugotovljena«. Stališče zagovornika je torej vnaprejšnje, ne da bi prej slišal mnenje domnevnega kršitelja oziroma tistega, ki naj bi bil ravnal diskriminatorno.«

IV. Pravna podlaga za ugotavljanje diskriminacije

V 4. členu ZVarD je *diskriminacija* opredeljena kot vsako neupravičeno dejansko ali pravno neenako obravnavanje, razlikovanje, izključevanje ali omejevanje ali opustitev ravnanja zaradi osebnih okoliščin, ki ima za cilj ali posledico oviranje, zmanjšanje ali izničevanje enakopravnega priznavanja, uživanja ali uresničevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti.

Pri diskriminaciji mora biti specifična osebna okoliščina odločilen razlog za slabšo obravnavo. Gre za prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma

trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka. Mednje, skladno s 1. členom ZVarD, štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katera koli druga osebna okoliščina.

Zagovornik je v obravnavanem primeru kot osebne okoliščine, na podlagi katerih posamezniki oziroma skupine oseb uživajo varstvo pred diskriminacijo, prepoznal raso[4] ali etnično poreklo (gre za priseljence drugih ras oz. migrante[5]) ter vero ali prepričanje,[6] kar so pravno varovane osebne okoliščine po 1. členu ZVarD. Navedene osebne okoliščine so izrecno opredeljene tudi v 63. členu Ustave Republike Slovenije, saj Ustava kot protiustavno določa vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti.

Skladno s 7. členom ZVarD (ki poleg neposredne in posredne diskriminacije kot osnovni obliki prepoveduje tudi druge oblike diskriminacije) diskriminacija vključuje tudi pozivanje k diskriminaciji kot posebno prepovedano obliko diskriminacije.

Ta oblika (pozivanje k diskriminaciji) je natančneje opredeljena v 10. členu ZVarD, ki določa:

> »(1) Pozivanje k diskriminaciji pomeni vsako spodbujanje drugih oseb k dejanjem, katerih posledica je bila, je ali bi lahko bila diskriminacija po določbah tega zakona. K hujšim prepovedanim ravnanjem šteje zlasti podajanje ali širjenje rasističnih, versko, narodnostno in spolno razlikovalnih pozivov, napeljevanje, ščuvanje, hujskanje k sovraštvu in diskriminaciji ter širše javno pozivanje, ki spodbuja k diskriminaciji.
>
> (2) Kot diskriminacija je prepovedano tudi javno opravičevanje zapostavljanja ali preziranja oseb ali skupine oseb zaradi osebnih okoliščin iz 1. člena tega zakona, kot tudi opravičevanje idej o prevladi ali večvrednosti osebe ali skupine oseb z določenimi značilnostmi, ki izvirajo iz navedenih osebnih okoliščin nad tistimi, ki niso člani te skupine.«

V postopkih obravnave diskriminacije velja obrnjeno dokazno breme (40. člen ZVarD). Kadar diskriminirana oseba v postopku pri Zagovorniku, pristojni inšpekciji ali drugem postopku, v katerem zahteva obravnavo diskriminacije, izkaže dejstva, ki upravičujejo domnevo, da je bila kršena prepoved diskriminacije, mora kršitelj dokazati, da v obravnavanem primeru ni kršil te prepovedi, oziroma da je neenako obravnavanje dopustno v skladu s tem zakonom.

Varstvo pred diskriminacijo je skladno z 2. členom ZVarD zagotovljeno na vseh področjih oblastnega odločanja, delovanja v pravnem prometu in pri drugem delovanju oziroma ravnanju v razmerju do tretjih oseb. Ker je bila obravnavana medijska objava objavljena v tiskani ediciji tednika *Demokracija*, ki jo je možno skladno s Splošnimi pogoji tednika Demokracija[7] kupiti v prosti prodaji ali se nanjo naročiti, pri čemer se na tiskano edicijo lahko naročijo tako fizične kot pravne osebe, gre za ponujanje blaga oziroma dobrin, ki so na voljo (zainteresirani) javnosti na trgu. Kar pomeni, da je bila vsebina tednika *Demokracija* javno ponujena in dostopna vsem zainteresiranim potrošnikom, pri čemer je po podatkih, objavljenih na spletnih straneh kršitelja,[8] doseg enega izvoda tednika 18.500.

Iz predloga za obravnavo Zakona o varstvu pred diskriminacijo (2015-2611-0046), ki je bil vložen v Državni zbor RS, iz obrazložitve k 2. členu zakona jasno izhaja, da se enako

[4] Uporaba izraza »rasa« v tej odločbi ali v ZVarD ne pomeni sprejemanja teorij, s katerimi se poskuša dokazovati obstoj ločenih človeških ras. Primerjaj z recitalom 6. točke preambule Direktiva Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost.
[5] Gre za skupine oseb, ki ne pripadajo beli rasi.
[6] Gre za skupine oseb, ki niso pripadniki krščanstva.
[7] https://demokracija.si/splosni-pogoji-za-narocnike-tednika-demokracija/.
[8] https://demokracija.si/wp-content/uploads/2021/01/CENIK_DEMOKRACIJA_2021.pdf.

obravnavanje nanaša na področja družbenega oziroma javnega življenja, torej na področja, na katerih posamezniki in posameznice (ali v določenih primerih tudi pravne osebe) uveljavljajo svoje pravice oziroma izvajajo dolžnosti, ter nastopajo v pravnem prometu, ne velja pa za zasebna razmerja (npr. družinska, prijateljska razmerja). Nobenega dvoma ni, da je bil obravnavani članek v tiskani ediciji tednika *Demokracija* na trgu dostopen vsem zainteresiranim potrošnikom oz. bralcem tednika, zato bi moral kršitelj pri svojem delovanju, ki sega do tretjih oseb zagotavljati varstvo pred diskriminacijo oziroma se vzdržati ravnanj, ki ustrezajo kateri koli obliki diskriminacije. Glede na navedeno je Zagovornik ugotovil, da gre za področje, ki sodi v pristojnost ZVarD.

Pri presoji se Zagovornik omejuje na pristojnosti, ki so zamejene z 10. členom ZVarD. Zagovornik se v odločbi ne opredeljuje do očitka iz predloga za obravnavo, da je avtor z objavo izpolnil tudi vse elemente kaznivega dejanja javnega spodbujanja sovraštva, nasilja ali nestrpnosti po 297. členu KZ-1, saj Zagovornik za obravnavo kaznivih dejanj ni pristojen.

V. Ugotovitve Zagovornika o kršitvi prepovedi pozivanja k diskriminaciji iz 10. člena ZVarD

Zagovornik na podlagi predloga za obravnavo, javno dostopnih stališč direktorja in odgovornega urednika tednika *Demokracija*, medijskih objav avtorja objavljenih v Demokraciji, strokovnega mnenja izrednega profesorja dr. Igorja Vobiča in analize relevantnih predpisov in sodne prakse **ugotavlja, da medijska objava pomeni kršitev prepovedi opravičevanja idej o prevladi ali večvrednosti ene skupine nad drugo po drugem odstavku 10. člena ZVarD.**

Po ugotovitvi Zagovornika objava v posameznih elementih vsebuje opravičevanje idej o prevladi ali večvrednosti skupine oseb z določenimi značilnostmi, ki izvirajo iz osebnih okoliščin nad tistimi, ki niso člani te skupine, kar prepoveduje drugi odstavek 10. člena ZVarD.

V objavi avtor javno opravičuje ideje o prevladi ali večvrednosti skupine oseb v primerjavi z drugo skupino na podlagi osebnih okoliščin rase ali etničnega porekla (gre za priseljence drugih ras oz. migrante oziroma za skupine oseb, ki ne pripadajo beli rasi) ter vere ali prepričanja (gre za skupine oseb, ki niso pripadniki krščanstva), kar so pravno varovane osebne okoliščine po 1. členu ZVarD.

Navedene osebne okoliščine so izrecno opredeljene tudi v 63. členu Ustave Republike Slovenije, saj Ustava kot protiustavno določa vsakršno spodbujanje k narodni, rasni, verski ali drugi neenakopravnosti ter razpihovanje narodnega, rasnega, verskega ali drugega sovraštva in nestrpnosti. Določba 63. člena Ustave RS ureja specifični vidik svobode izražanja. S tem, ko eksplicitno določa, da določene vsebine izražanja niso predmet ustavnega varstva, kaže na to, da je ustavodajalec izmed vrste različnih vsebin ravno te vsebine štel kot posebej škodljive.[9]

Avtor medijske objave navede:

»*ker se bela rasa ne more obraniti pred navalom nekaterih ras, bo Bog ustvaril virus, ki bo najnaprednejšo raso rešil pred uničenjem*«.

S temi besedami avtor belo raso označi kot najnaprednejšo in s tem večvredno od drugih ras.

Avtor zapiše tudi:

»*Tako kot se ljudje ciljano spravijo na določene vrste naravnih škodljivcev, plesni, plevelov itd., se lahko Bog spravi na določeno vrsto škodljivih ljudi.*«; »*Je Bog torej rasist? Ravno toliko kot*

[9] Klemen Jaklič v Lovro Šturm, Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za državne in evropske študije, 2010, str. 617 - 619.

ljudje, ki iztrebljajo določene, njim škodljive živalske in rastlinske vrste. Ne gre za rasizem. Gre za očiščenje. Odstranitev plevela.«

S tem zapisom določene skupine ljudi primerja s škodljivimi živalskimi in rastlinskimi vrstami oz. plevelom. Na ta način avtor dodatno utemeljuje tezo, da so vse ostale (torej nebele) rase manjvredne.

Avtor belo raso kot večvredno označi tudi z navedbo:

»*Velika večina pa, logično, le izhaja iz bele rase, saj je bilo tej rasi dano krščanstvo in s tem možnost duhovnega napredka. Tudi Jezus je bil bel. Z razlogom. Ni bil črn, niti rumen.*«

Po mnenju Zagovornika je avtor z navedenimi navedbami kršil drugi odstavek 10. člena ZVarD, ki prepoveduje javno opravičevanje idej o prevladi ali večvrednosti ene skupine oseb z določenimi značilnostmi, ki izvirajo iz osebnih okoliščin, nad tistimi, ki niso člani te skupine.

VI. Objave ne varuje svoboda izražanja iz 39. člena Ustave RS in iz 10. člena Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin

Zagovornik je objavo presojal tudi z vidika svobode izražanja iz 39. člena Ustave RS in 10. člena EKČP. Ta v prvem odstavku določa, da ima vsakdo pravico do svobode izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Drugi odstavek 10. člena EKČP pa določa, da izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podrejeno obličnosti in pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon, in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali kaznivih dejanj, za varovanje zdravja ali morale, za varovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.

Po ustaljeni sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice 10. člen EKČP ne varuje le podajanja informacij in idej, ki so dobro sprejete, temveč tudi tiste, ki šokirajo, žalijo in motijo državo ali katerikoli del prebivalstva. Brez pluralizma mnenj, strpnosti in odprtosti do drugače mislečih ni demokratične družbe. To pomeni, da mora biti vsaka omejitev svobode izražanja sorazmerna glede na cilj, ki ga zasleduje.[10] Hkrati pa strpnost in spoštovanje do enakega dostojanstva vseh ljudi predstavlja temelje demokratičnih in pluralističnih družb. To pomeni, da je v nekaterih primerih nujno omejevanje v tistih oblik izražanja, ki širijo, spodbujajo, oglašujejo ali opravičujejo sovraštvo, ki temelji na nestrpnosti, pod pogojem, da so načini omejevanja sorazmerni glede na legitimni cilj, ki ga omejevanje zasleduje.[11]

Kot izhaja 9. točke obrazložitve Odločbe Ustavnega sodišča RS št. U-I-109/10 z dne 26. 9. 2011, ima kot temeljna vrednota človekovo dostojanstvo normativni izraz v številnih določbah Ustave, zlasti je konkretizirano prek določb, ki zagotavljajo posamezne človekove pravice in temeljne svoboščine; te so namenjene prav varstvu različnih vidikov človekovega dostojanstva. Med njimi je mogoče izpostaviti nekatere, ki so še posebej poudarjeno povezane s človekom kot osebo, ki ima svojo lastno absolutno notranjo vrednost in med temi Ustavno sodišče posebej izpostavi tako prepoved diskriminacije (prvi odstavek 14. člena) kot tudi pravico do osebnega dostojanstva in varnosti (34. člen). Ustavno sodišče je v navedeni odločbi

[10] ESČP, Handyside proti Združenemu kraljestvu, sodba z dne 7. decembra 1976, odst. 49. Glej tudi Lovro Šturm, Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za državne in evropske študije, 2010, str. 426.
[11] ESČP, Erbakan proti Turčiji, sodba z dne 6. julija 2006; Pavel Ivanov proti Rusiji, sodba z dne 20. februarja 2007; M'Bala M'Bala proti Franciji, sodba z dne 20. oktobra 2015; Glimmerveen and Haqenbeek proti Nizozemski, sodba z dne 11. oktobra 1979; Belkacem proti Belgiji, sodba z dne 27. Junija 2017. Glej tudi širše ostalo sodno prakso ESČP na področju sankcioniranja sovražnega govora.

v 8. točki obrazložitve vsebinsko obrazložilo pojem osebnega dostojanstva in zapisalo: »Po vsebini gre pri človekovem dostojanstvu za predpostavko, da ima vsak človek enako in absolutno notranjo vrednost, ki mu pripada prav zato, ker je človek.«

Zagovornik ugotavlja, da skladno s sodno prakso Ustavnega sodišča in ESČP objava, ki je predmet tega postopka, ne uživa varstva po 39. členu Ustave in 10. členu EKČP. Ugotavlja, da gre za primer zlorabe pravic iz 17. člena EKČP. Po tem členu nobene določbe EKČP ni mogoče razlagati tako, kot da vsebuje za katerokoli državo, skupino ali posameznika, pravico do kakršnekoli dejavnosti ali dejanja, ki je usmerjeno h kršenju katerihkoli pravic ali svoboščin, ki so določene v EKČP. Vsebina objave namreč zanika samo bistvo tako EKČP kot Ustave RS. Oba dokumenta sta utemeljena na ideji enakosti in enakega dostojanstva vseh ljudi. V konkretnem primeru objava hudo posega v pravice drugih oseb, in sicer oseb nekrščanske veroizpovedi, oseb, ki niso bele rase ali se ne štejejo za pripadnike bele rase, ter priseljencev. Posega v njihovo pravico do osebnega dostojanstva in varnosti iz 34. člena Ustave RS ter v nedotakljivost njihove telesne in duševne celovitosti ter osebnostne pravice iz 35. člena Ustave RS ter v pravico vsakega posameznika biti varovan po 63. členu Ustave RS, ki prepoveduje spodbujanje neenakopravnosti in nestrpnosti.

Zagovornik je pri razlagi ZVarD dolžan upoštevati tudi prevzete obveznosti po Mednarodni konvenciji o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. Ta v 1. členu določa da »rasna diskriminacija« pomeni kakršnokoli razlikovanje, izključevanje, omejevanje ali dajanje prednosti na temelju rase, barve kože, porekla, narodnega ali etničnega izvora, ki ima namen ali dejanski učinek onemogočiti komurkoli ali ga prikrajšati za enakopravno priznavanje, uživanje ali uresničevanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin na političnem, gospodarskem, socialnem, kulturnem in vsakem drugem področju javnega življenja.

Iz istih razlogov po mnenju Zagovornika objave tudi ne varuje Zakon o medijih. Ta v 6. členu določa, da dejavnost medijev temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, na svobodnem pretoku informacij in odprtosti medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine, na avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi, ter na osebni odgovornosti novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela. Tudi ta zakon pa skladno s 63. členom Ustave RS določa meje svobode izražanja v medijih, saj v 8. členu prepoveduje z razširjanjem programskih vsebin spodbujati k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti ter izzivati narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost. To pomeni, da je omejitev svobode izražanja predpisana tako po Zakonu o medijih kot tudi po Zakonu o varstvu pred diskriminacijo, kot zahteva 10. člen EKČP (več v nadaljevanju).

Vsi navedeni predpisi so javni, javno objavljeni in splošno dostopni, s čimer se šteje, da so širši javnosti znani, državljani, vključno z avtorji objav in založniki medijev, pa bi morali biti z omejitvami seznanjeni ter se zavedati posledic, ki jih takšna objava lahko povzroči.[12]

Odgovorni urednik medija je v odzivu na preliminarne ugotovitve Zagovornika zatrjeval, da je iz sodb Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) jasno, da je bila objava v tedniku *Demokracija* v okvirih svobode izražanja, ki jo varuje 10. člen EKČP. Za svoje navedbe odgovorni urednik ni podal nadaljnje obrazložitve, s čimer je Zagovornik trditev kršitelja štel za pavšalno in neutemeljeno. Nasprotno je Zagovornik obsežno obrazložil, da navkljub osrednjemu mestu, ki ga ima svoboda izražanja po 10. členu EKČP v demokratični družbi, sodna praksa ESČP postavlja meje izrazom, nabitim s sovraštvom, saj so temeljne vrednote EKČP tudi strpnost, dostojanstvenost in enakopravnost.[13]

Kršitelj je v izjasnitvi tudi le splošno navedel, da si Zagovornik napačno razlaga 17. člen EKČP, ki ni uporaben pri primerih, kot je ta. Pri tem kršitelj svojih navedb ni obrazložil niti jih ni

[12] Klemen Jaklič v Lovro Šturm, Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za državne in evropske študije, 2010, str. 423.
[13] Vrhovno sodišče RS, Pravosodni bilten (PB) št. 3/2016, str. 103

podkrepil s primeri sodne prakse ESČP, ki naj bi domnevno obstajala in potrjevala njegove navedbe.

Zagovornik tako ugotavlja, da svoboda izražanja iz 39. člena Ustave ter iz 10. člena EKČP objave, ki je predmet tega postopka, ne varujeta in da gre pri tej objavi za kršitev prepovedi spodbujanja k diskriminaciji iz drugega odstavka 10. člena ZVarD

VII. Objava nima žanrskih značilnosti glose ali satire

Zagovornik meni, da objava krši prepoved diskriminacije iz 10. člena ZVarD ne glede na to, ali je objava zapisana kot glosa ali satira. Objava je zaradi opravičevanja idej o prevladi ali večvrednosti ene skupine oseb v primerjavi z drugimi skupinami oseb diskriminatorna ne glede na žanr, v katerem naj bi bila zapisana. Ker pa je kršitelj v Zagovoru zatrjeval, da gre za gloso ali satiro, zaradi česar naj objava ne bi pomenila diskriminacije, se je Zagovornik v nadaljevanju opredelil še do zagovora kršitelja.

V ta namen je analiziral novinarska žanra glose in satire ter, kot že omenjeno, v postopek pritegnil strokovnjaka s področja medijskih študij. Na podlagi strokovnega mnenja strokovnjaka je Zagovornik ugotovil, da medijska objava z naslovom *Presežki 5*, ki je izšla v tiskani reviji Demokracija dne 3. 12. 2020, ni niti satira niti glosa, saj nima žanrskih značilnosti teh stalnih oblik novinarskega sporočanja.

Strokovnjak, izredni profesor dr. Igor Vobič, je v odzivu na poziv Zagovornika v zvezi z medijsko objavo *Presežki 5* podal naslednje strokovno mnenje:

1. Najprej je strokovnjak pojasnil, da v zapisu ne gre za satiro. Navedel je, da je mednarodno uveljavljenim razumevanjem skupno, da satiro opredeljujejo kot obliko javnega diskurza, ki kritično presoja družbene absurdnosti ali protislovja z retoričnimi mehanizmi pretiravanja, ironije in posnemanja, s katerimi humorno osvetljuje dejanska stanja skozi navidezno nasprotje z zapisanim ali izrečenim in tako tvorno prispeva h kulturi javnosti.[14] Pri presojanju, ali gre v posameznem primeru za satiro ali ne, je treba upoštevati tako kontekst izjavljanja kot kontekst branja medijske objave.

V zvezi s konkretnim zapisom je strokovnjak pojasnil, prvič, da če se upošteva kontekst izjavljanja, ki ga izpostavlja tudi direktor in odgovorni urednik tednika *Demokracija*, tj. da je »satirični zapis« periodično objavljen na strani šest in da gre za »peto nadaljevanje«, ugotovimo, da *Presežki 5* niso satira. Avtor v prvih štirih »nadaljevanjih« o družbenih dogodkih, procesih in odnosih, ki so sicer resda objavljeni na strani šest tednika *Demokracija*, ne ustvarja medbesedilnosti, v kateri bi vplivi in povezave med prispevki »peto nadaljevanje« z »nepojasnjenim zbolevanjem in umiranjem migrantov« in »odstranjevanjem plevela« delovali humorno ter ustvarjali satiro o »zlati dobi« in »apokaliptičnih časih« skozi navidezno nasprotje z zapisanim. Tako na primer v *Presežkih 1*, objavljenih v četrtek, 5. 11. 2020 na šesti strani tednika *Demokracija*, avtor piše: »*Še večji dosežek se je zgodil v Belgiji. Po neskončnem prerekanju je dobila novo vlado, v kateri je prvič tudi transseksualna oseba. To bitje bo vodilo ministrstvo za demografijo in se borilo za višjo rodnost. Belgijci bodo izumrli in dobili bomo prvo rasno čisto državo v EU. Muslimansko.*« V besedilu *Presežki 4*, objavljenem v četrtek, 26. 11. 2020 na šesti strani tednika *Demokracija*, med drugim piše: »*Kako se rešiti sovražnih ras, migrantov? Pobiti jih ne morete, saj bi prej oni pobili vas. Bog je na strani tistih, ki so mu bliže, in kakorkoli se že sliši, mi je trenutna rasa, ki je bila vzgojena v krščanstvu in dosegla večjo stopnjo duhovnosti, bliže kot drugi, a ne domišljajte si česa. Vse rase so že prišle ali še pridejo na tnalo. Bogu trenutno najbližja rasa je nemočna pred invazijo drugih, Bog jo bo zaščitil, grožnjo odstranil.*« Za navedene primere ne velja, da delujejo humorno.

[14] Peifer, Jason, in Taeyoung Lee. 2019. Satire and Journalism. Oxford Research Encyclopedia of Communication
– Journalism Studies. DOI: 10.1093/acrefore/9780190228613.013.871

Drugič, nadaljuje strokovnjak, je pri presojanju, ali gre pri *Presežkih 5* za satiro, treba upoštevati kontekst branja besedila, ki je bilo objavljeno v tedniku *Demokracija*. »Ni skrivnost«, pravi direktor in odgovorni urednik *Demokracije*, da je politični tednik, ki ga izdaja založba Nova obzorja d. o. o. ter je »desno (konservativno) usmerjen«.[15] V prispevkih, objavljenih v drugi polovici leta 2020, so tudi jasni predsodki in nestrpnost do priseljencev. Na primer v prispevku *Groza! Kakšno svinjarijo so za seboj pustili ilegalni migranti*,[16] objavljenem 6. 10. 2020 na *Demokracija.si*, avtor med drugim piše: »*Njihovi ljubi ilegalni migranti so na slovenski ilegalni mejni poti za sabo pustili svinjak, ob katerem gre lahko vsakemu Slovencu samo na bruhanje.*« V prispevku *Poglejte, kakšna sramota! Ilegalni migranti smetijo po moriščih v Kočevskem rogu!,*[17] objavljenem 28. 8. 2020 na *Demokracija.si,* avtorica piše: »*Ker se Slovenija nahaja na točki, kjer po balkanski poti prihajajo migranti, se število migracij iz leta v leto vztrajno povečuje. Problematika ilegalnih migracij pa je v času epidemije še večja. Migranti so lahko po eni strani vir novih okužb, po drugi strani pa se lahko zgodi, da se bomo morali soočati z ekonomsko krizo, zaradi katere bo potrebno poskrbeti že za lastne državljane.*« Nadalje, Novinarsko častno razsodišče (NČR) pri Društvu novinarjev Slovenije je v obrazložitvi v primeru G. G. *proti B. S. in odgovornem uredniku* Demokracije sklenilo, da je z objavo naslovnice in prispevka *Z migranti v Slovenijo prihaja kultura posilstev*, ki ju je *Demokracija* objavila 30. 8. 2018, prišlo tudi do kršitve 20. člena Kodeksa novinarjev Slovenije: »Novinar se mora izogibati narodnostnim, rasnim, spolnim, starostnim, verskim, geografskim in drugim stereotipom ter podrobnostim, ki so povezane s spolnimi nagnjenji, invalidnostjo, fizičnim videzom, socialnim položajem ali drugimi osebnimi okoliščinami posameznikov in skupin.«[18] V obrazložitvi je NČR zapisalo:

> Ker avtor naslovnice in trditve, zapisane na naslovnici Demokracije, razsodišču ni znan, je odgovorna oseba za objavo v pritožbi navedenih vsebin odgovorni urednik. /…/ V skladu z 20. členom kodeksa bi se moral novinar (odgovorni urednik) izogibati v tem členu naštetim stereotipom in podrobnostim, ki so povezani z osebnimi okoliščinami posameznikov in skupin. Na naslovnici objavljena fotomontaža narodnostne, rasne, spolne, verske in geografske stereotipe še poglablja in utrjuje. Namiguje, da so vsi temnopolti moški potencialni posiljevalci belopoltih žensk. /…/ Fotomontaža na naslovnici in trditev, da z migranti v Slovenijo prihaja kultura posilstev, pomeni sovražni govor, ki širi sovraštvo in nestrpnost.

Ta kontekst po oceni strokovnjaka pomembno uokvirja branje *Presežkov 5* in nadalje meni, da objava ni satira. »Ciljna eliminacija« »migrantov« z »mikroorganizmom«, ki ga bo »ustvaril Bog«, in primerjava s »spravljanjem« na »določene vrste naravnih škodljivcev, plesni, plevelov« namreč ne deluje humorno in ne more skozi ironijo navidezno ustvarjati nasprotje z zapisanim, kar je značilno za satiro. Ob upoštevanju konteksta izjavljanja in konteksta branja v *Presežkih 5* ni mogoče prepoznavati prepleta mehanizmov pretiravanja, ironije in posnemanja, ki so sicer značilni za satiro. Gre namreč za utrjevanje kontinuitete izključevanj, sovražnosti in predsodkov, in sicer z jasnimi elementi rasnega razlikovanja in nestrpnosti, prepletenimi z verskim fanatizmom in apokaliptično evgeniko, ki ne prispeva h kulturi javnosti.

2. Zatem je strokovnjak pojasnil, da v zapisu ne gre za gloso. Direktor in odgovorni urednik je v javni razpravi po objavi *Presežki 5* okoliščine objave namreč primerjal z gloso.[19] Glosa je na področju novinarskih študij definirana kot novinarski žanr komentatorske vrste interpretativne zvrsti, ki »ne osvetljuje nujno ozadja najbolj aktualnih, večjih dogodkov, temveč

[15] Biščak, Jože. 2020. Jaz, rasist 3.0. Nova24TV.si, 8. 12. https://nova24tv.si/kolumna/jaz-rasist-3-0/
[16] Perš, Luka. 2020. Groza! Kakšno svinjarijo so za seboj pustili ilegalni migranti! Demokracija.si, 6. 10. https://demokracija.si/migracije/groza-kaksno-svinjarijo-so-za-seboj-pustili-ilegalni-migranti/
[17] Kovač, Sara. 2020. Poglejte, kakšna sramota! Ilegalni migrant smetijo po moriščih v Kočevskem rogu! Demokracija.si, 28. 8. https://demokracija.si/slovenija/poglejte-kaksna-sramota-ilegalni-migranti-smetijo-pomoriscih-v-kocevskem-rogu/
[18] Društvo novinarjev Slovenije: Kodeks novinarjev Slovenije. https://novinar.com/drustvo-novinarjevslovenije/o-nas/dokumenti/kodeks/
[19] https://www.dnevnik.si/1042944893

obravnava tudi manjše, na videz manj pomembne«.[20] Strukturirana in shematizirana podobno kot običajni ali klasični komentar, pri čemer je odnos glose do obravnavanega blizu satire, saj je zajedljiv, posmehljiv in humoren, njena govorica pa ironična in duhovita, kar ni značilno za druge novinarske žanre.[21] V glosi kot stalni obliki novinarskega sporočanja se novinarstvo, kot kaže tudi njena definicija, približa satiri. Čeprav se prizadevanja novinarstva in satire zgodovinsko razlikujejo v načinih utemeljevanja vednosti in po preudarnosti, jima je skupen »idealizem v podajanju neomajnih ocen družbene stvarnosti«.[22]

Strokovnjak je pojasnil, da, kot je razčlenjeno skozi medbesedilno obravnavo kontekstov izjavljanja in branja v prejšnji točki, besedilo iz obravnavane objave družbene stvarnosti ne obravnava na način, ki je značilen za satiro. Odnos *Presežkov 5* do obravnavanega tako ni zajedljiv, posmehljiv in humoren, tudi v govorici ni figur duhovitosti in ironije, značilnih za gloso. Medtem ko predmet obravnave v *Presežkih 5* sodi v široke okvire, ki jih ima novinarski žanr glose, težje prepoznavamo strukturo in shemo, ki jo pri komentatorski vrsti tvorijo uvod, v katerem je ekspozicija oziroma opredeljena »izhodiščna točka« komentarja, jedro s pojasnili, argumentacijo in analizo ter zaključno poanto.[23] Čeprav sta uvodna ekspozicija (»ciljna eliminacija«, ko se »lahko Bog spravi na določeno vrsto škodljivih ljudi«) in zaključna poanta (»veselite se apokalipse in hvaležni bodite zanjo, saj bi ljudje brez nje že do konca stoletja izumrli«) jasni, je pojasnjevanje v *Presežkih 5*, kot je razčlenjeno zgoraj, razdrobljeno, pri čemer avtor poskuša utemeljevati svojo misel na mehanizmih rasizma, verskega fanatizma in apokaliptične evgenike, s čimer odstopa ne le od uveljavljenih epistemoloških okvirov poklicnega novinarstva in prevladujočih načinov utemeljevanja družbene realnosti na principih razsvetljenstva, temveč tudi od standardov poklicne etike v novinarstvu, ki je utemeljena na etiki dolžnosti, ki v jedro postavlja spoštovanje človekove osebe in dostojanstva,[24] ter so kodificirani med drugim tudi v Kodeksu novinarjev Slovenije, in sicer v njegovem 20. členu.

Strokovnjak zaključuje, da objava ni glosa, saj nima žanrskih značilnosti te stalne oblike novinarskega sporočanja.

Zagovornik je na podlagi strokovnega mnenja strokovnjaka dr. Vobiča ugotovil, da samo dejstvo, da je medijska objava v mediju formalno označena kot glosa ali satira, samo po sebi še ne pomeni, da gre dejansko za gloso in satiro. Glosa in satira sta uveljavljena novinarska žanra oz. zvrsti, ki imata vsaka svoje značilnosti, ki jih mora prispevek imeti, da se ga lahko označi kot takega. Tudi če bi na primer neko kolumno ali komentar v mediju izrecno označili kot satiro in jo celo umestili v rubriko, v kateri je običajno satira, to še ne pomeni, da bi ta medijska objava samo zaradi poimenovanja ali mesta objave v mediju dejansko bila ali postala satira ali glosa. Samo poimenovanje medijske objave ni bistveno za uvrstitev prispevka (avtorskega dela) v posamezen žanr, enako pa izhaja tudi iz strokovnega mnenja strokovnjaka s področja medijskih študij.

Odgovorni urednik medija se je na strokovno mnenje odzval. V nadaljevanju so navedeni njegovi odzivi ter opredelitve Zagovornika do teh odzivov.

Odgovorni urednik je navedel, da je v reviji jasno označeno, da gre za satiričen zapis oziroma za gloso ter v prilogi podal nasprotno mnenje V. V., za katerega je navedel, da je dolgoletni urednik, novinar in nekdanji direktor Radia Slovenija. Slednji po navedbah odgovornega uradnika glose (ali satire) ne pozna le iz teorije, ampak iz prakse ter ima tudi izkušnje z različnimi odzivi javnosti in bralstva. Odgovorni urednik je navedel, da V. V. pravi, da je tekst avtorja glosa.

[20] Košir, Manca. 1988. Nastavki za teorijo novinarskih vrst. Ljubljana. DZS, str. 86.
[21] Prav tam.
[22] Peifer, Jason, in Taeyoung Lee. 2019. Satire and Journalism. Oxford Research Encyclopedia of Communication – Journalism Studies. DOI: 10.1093/acrefore/9780190228613.013.871
[23] Košir, Manca. 1988. Nastavki za teorijo novinarskih vrst. Ljubljana. DZS, str. 84–85.
[17] Poler, Melita. 1997. Novinarska etika. Maribor: Obzorja, str. 11–19.
[24] Poler, Melita. 1997. Novinarska etika. Maribor: Obzorja, str. 11–19.

V zvezi z mnenjem V. V. Zagovornik ugotavlja, da gre za mnenje V. V. kot novinarja (diplomiral iz novinarstva na FSPN v Ljubljani) ter da se avtor tega mnenja s področjem novinarskih ved ali medijskih študij ni teoretsko ali znanstveno-raziskovalno ukvarjal. Zagovornik je vpogledal v bazo SICRIS in ugotovil, da V. V. v tej bazi ni evidentiran kot raziskovalec, prav tako po javno dostopnih podatkih ni avtor nobenega znanstvenega članka s katerega koli področja. Na podlagi tega Zagovornik zaključuje, da gre za osebno mnenje V. V. o medijski objavi *Presežki 5*. Zaradi poslovne povezanosti oz. sodelovanja V. V. s kršiteljem (je med drugim tudi glosist in kolumnist Demokracije) pa mnenje zbuja tudi dvom o neodvisnosti in objektivnosti. Zagovornik pri presoji te zadeve mnenja V. V. ne more upoštevati enakovrednega strokovnemu mnenju dr. Vobiča, ki se teoretsko ukvarja s preučevanjem medijev in je za Zagovornika neodplačno pripravil strokovno mnenje. Po stališču Zagovornika zato pri mnenju V. V. ne gre za strokovno mnenje temveč za osebno mnenje enega od sodelavcev kršitelja.

Kršitelj je v izjasnitvi navedel še, da je nepomembno, kako Zagovornik ali kdo drug definira gloso ali satiro. Kot že rečeno, je Zagovornik objavo prepoznal kot diskriminatorno ne glede na to, ali bi lahko šlo za gloso ali satiro. Ker pa kršitelj vztraja pri tem, da je objava dopustna prav zato, ker je glosa oziroma satira, je Zagovornik preučil tudi ta vidik. Skladno s prakso ESČP sta namreč umetniški in satirični govor deležna posebne zaščite ESČP (manj kot politični govor in govor medijev, a več kot komercialni govor). V zadevi *M'Bala M'Bala proti Franciji* (2015) je ESČP menilo, da je bila komedija le »dimna zavesa« za nekaj, kar je bližje političnemu srečanju, ki spodbuja negacionizem, takšna predstava, »četudi satirična ali provokativna«, pa ne spada pod varstvo 10. člena Konvencije, saj je bila v resnici »glede na okoliščine primera predstava sovraštva in antisemitizma ter podpore zanikanju holokavsta«.[25] V obravnavani zadevi gre za primerljivo situacijo. Po oceni Zagovornika je navedba, da je zapis glosa oziroma satira, izgovor za opravičevanje idej o večvrednosti skupine oseb v primerjavi z drugimi skupinami.

Kršitelj je v izjasnitvi navedel tudi, da je bil zapis iztrgan iz konteksta. Zagovornik navedbo prereka. Da zapis ni bil iztrgan iz konteksta, izhaja že iz samega strokovnega mnenja, kjer strokovnjak izrecno zapiše, da je pri presojanju, ali gre v posameznem primeru za satiro ali ne, treba upoštevati tako kontekst izjavljanja kot kontekst branja medijske objave. Kot jasno izhaja iz strokovnega mnenja, strokovnjak ni presojal zgolj medijske objave *Presežki 5*, temveč je objavo presojal v kontekstu preostalih 46 prispevkov (med temi so tudi predhodne objave Presežki 1, 2, 3, in 4), ki jih je isti avtor objavil v *Demokraciji* v obdobju od 2. 1. 2020 do 10. 12. 2020.

Zagovornik ugotavlja še, da tudi po prejemu odgovora še vedno ni jasno, ali kršitelj zatrjuje, da je medijska objava satira ali da je glosa. Medtem, ko odgovorni urednik zatrjuje, da gre za satiro, svojo trditev podkrepi z mnenjem V. V., da je obravnavana objava glosa. Iz mnenja strokovnjaka dr. Vobiča pa izhaja, da nikakor ne gre za sinonima, zato tozadevno sklicevanje enkrat na gloso drugič na satiro Zagovornik šteje za protislovno.

Odgovorni urednik v zaključku navede, da je nesprejemljivo, da se Zagovornik sklicuje na dr. Igorja Vobiča. Iz Zagovornikovega posredovanja ugotovitev v izjasnitev naj bi bilo po mnenju odgovornega urednika jasno razvidno, da je strokovnjak »ideološko pristranski« in da »konservativizem očitno ni njegov svetovni nazor« (s čimer po mnenju odgovornega urednika ni nič narobe, saj si vsakdo svoj nazor svobodno izbere sam).

Zagovornik pojasnjuje, da je pri angažiranju strokovnjaka s področja medijev izbral dr. Vobiča, saj se le-ta do konkretne obravnavane objave v medijih (za razliko od nekaterih drugih strokovnjakov s tega področja) nikoli ni javno opredeljeval. Z izborom je Zagovornik zasledoval načelo nevtralnosti in neodvisnosti, načelo strokovnosti pa je zagotovil z vpogledom v SICRIS, kjer so razvidni profesionalni, strokovni in akademski dosežki dr. Vobiča. Pri tem Zagovornik poudarja, da namen tega postopka ni presoja svetovnih nazorov strank in udeležencev tega postopka, če jih (sploh) imajo. Zagovornik je v tem postopku presojal vsebino medijskega

[25] Vrhovno sodišče RS, Pravosodni bilten (PB) št. 3/2016, str. 45.

prispevka, do česar pa se pravzaprav kršitelj oz. v njegovem imenu odgovorni urednik v odgovoru sploh ni opredeljeval, niti ni skušal zanikati, da je vsebina medijskega prispevka diskriminatorna. Naloga in pristojnost Zagovornika je, da upoštevajoč veljavni pravni red oziroma predpise s področja varstva pred diskriminacijo ugotovi pravno pomembne okoliščine in na njihovi podlagi odloči o diskriminatornosti obravnavane medijske objave in ne, da presoja svetovni nazor strank v postopku.

Kršitelj je v izjasnitvi strokovnjaku očital, da je *Demokracijo* označil z desno konservativno usmerjeni tednik. Navedba ne drži. Strokovnjak v delu, ko navaja, da je Demokracija »desno (konservativno) usmerjen« tednik, ni izrazil svojega mnenja, ampak je povzel besede odgovornega urednika *Demokracije* iz kolumne z naslovom *Jaz rasist, 3.0*, objavljene na spletni strani www.nova24tv.si.[26] Slednje iz strokovnega mnenja tudi jasno izhaja, saj je urednik zapisal: »*In nobena skrivnost ni, da je Demokracija desno (konservativno) usmerjena. Zato smo tarča orkestriranega napada.«*

V zvezi s sklicevanjem strokovnjaka na Novinarsko častno razsodišče (NČR) odgovorni urednik navaja, da je to sklicevanje popolnoma brezpredmetno, ker od sredine 90. let ni član Društva novinarjev Slovenije, pri katerem deluje NČR, zato kot nečlan ne pozna njihovega etičnega kodeksa. To je že večkrat javno poudaril, a vedno znova prihaja do zlorabe njegovega imena in ugleda. Zagovornik ugotavlja, da gre pri sklicevanju na NČR za povzemanje navedb dr. Vobiča iz strokovnega mnenja. Slednjega je Zagovornik kršitelju v celoti predočil na podlagi 9. člena ZUP. Zagovornik pa se pri izdaji svoje odločbe na pretekle ugotovitve novinarskega častnega sodišča ne opira, saj z objavo medijskega prispevka *Presežki 5* nimajo nobene pravno relevantne povezave.

V zvezi z navedbo odgovornega urednika, da s tem, ko Zagovornik v zaključku izjasnitve napiše, da se »nagiba k izdaji odločbe, s katero bi bila diskriminacija ugotovljena«, izraža vnaprejšnje stališče, ne da bi prej slišal mnenje domnevnega kršitelja oziroma tistega, ki naj bi bil ravnal diskriminatorno, Zagovornik pojasnjuje, da je skladno s 146. členom ZUP kršitelju, ki je stranka postopka pred izdajo odločbe dal možnost, da se izreče o vseh dejstvih in okoliščinah, ki so pomembna za izdajo odločbe. S tem je nasprotni stranki skladno z zakonom dal možnost, da se pred izdajo odločbe do vseh dotedanjih ugotovitev opredeli in jih tudi ovrže. Pri tem je upošteval tudi 40. člen ZVarD, ki določa pravilo obrnjenega dokaznega bremena. Zagovornik pa se je, kot izhaja iz te odločbe, z navedbami kršitelja v tem postopku seznanil in se do njih tudi podrobno vsebinsko opredelil, s čimer je sledil pravilom postopka tako ZVarD kot ZUP.

[26] https://nova24tv.si/kolumna/jaz-rasist-3-0/.

VIII. Zaključne ugotovitve Zagovornika

Glede na vse navedeno Zagovornik ugotavlja, da je z objavo medijskega prispevka *Presežki 5* prišlo do kršitve prepovedi diskriminacije iz drugega odstavka 10. člena ZVarD.

Objava je na način, kot je zapisana, kršila prepoved opravičevanja idej o večvrednosti ene skupine nad drugo iz 10. člena ZVarD, ne glede na sklicevanje odgovornega urednika medija, da je šlo za gloso oziroma satiro. Ker pa se je odgovorni urednik skliceval na to, da gre za objavo v obliki glose oziroma satire, se je Zagovornik dodatno opredelil tudi do vsebine kršiteljevega zagovora. Obstoja žanra glose in satire v objavi pa v postopku, kot je bilo podrobno obrazloženo, ni potrdil.

Skladno s prvim odstavkom 35. člena ZVarD je postopek pri Zagovorniku v primeru diskriminacije za stranke brezplačen, posebni stroški pa v tem postopku niso nastali, zato je Zagovornik odločil, kot izhaja iz 2. točke izreka te odločbe.

V skladu s 44. členom ZVarD Zagovornik ni organ, ki bi lahko kršitelje sankcioniral. Za določene oblike diskriminacije so za sankcioniranje oziroma za globe po 44. členu ZVarD pristojni področni inšpektorati glede na področje, na katerem se je diskriminacija zgodila. Za obliko diskriminacije, ki je po 10. členu ZVarD opredeljena kot pozivanje k diskriminaciji, pa ZVarD sankcij niti ne predvideva. To velja tudi za ta primer.

Pouk o pravnem sredstvu: Zoper to odločbo ni pritožbe, dovoljen pa je upravni spor. Upravni spor se sproži s tožbo, ki se vloži v 30 dneh od vročitve odločbe na Upravno sodišče Republike Slovenije, Fajfarjeva 33, 1000 Ljubljana. Tožba se vloži pri pristojnem sodišču neposredno pisno ali se mu pošlje po pošti. Tožba z morebitnimi prilogami se vloži najmanj v treh izvodih. Tožbi je treba priložiti tudi to odločbo v izvirniku ali prepisu.

Postopek vodila:
Sergeja Oštir
Samostojna Svetovalka Zagovornika

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

Poslano:
- - osebno po ZUP,
- zbirka dok. gradiva.